

MODERNLEŞME SÜRECİNDE KADIN ve ERKEĞİN MUTFAKTAKİ ROLLERİNİN DEĞİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF MODERNIZATION PROCESS OF CHANGING ROLES OF WOMEN AND MEN IN THE KITCHEN

Melih İÇİGEN

ÖZ

Toplumda kadın ve erkeğin nasıl davranması gerektiğini, üstüne düşen görev dağılımlarını belirleyen bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürüdür. Sosyal olarak yapılandırılan bu özellikler toplumsal beklenti yarattığından cinsiyete düşen rol dağılımları karşımıza her alanda çıkmaktadır. Modernleşen toplumlarda da bazen gelenekselci toplumsal cinsiyet rollerinin izleri görülmektedir. Bu rollerde en göze çarpan erkeğin ailesinin geçimini sağlarken kadının çocuklarını büyümesi ve ev yaşantısını düzene sokması ile hane içindeki mutfak işlerinin devamlılığını sağlamasıdır. Bu çalışma ile Türkiye’de modernleşme sürecinde kadın ve erkeğin mutfaktaki rollerinin değişimlerinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır. Araştırma Kapadokya Üniversitesinde çalışan akademisyenler ile sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda ortaya koyulan hipotez literatür taraması sonucu oluşturulan anket soruları ile değerlendirilmiştir. Araştırma verilerin analizinde çalışmanın istatistiksel hesaplamaları sayı, yüzdelik hesaplaması ve sayısal değişkenliklerde Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırmada anket soruları hazırlanırken toplumsal cinsiyet rollerini anlamlandırabilmek amacıyla “Kök aile” Mevcut aile” ve “Olması gereken” rol dağılımlarının karşılaştırılması yapılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde geleneksel yapıda kadına ve erkeğe atfedilmiş rolün modernleşme sürecinde değiştiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet rolleri, Mutfak, Modernleşme, İş bölümü, Değişim

ABSTRACT

It is the culture of the society in which the individual lives that determines the distribution of duties on how men and women should behave in society. Since these socially structured features create social expectations, gender role distributions appear in every field. Traces of traditionalist gender roles are sometimes seen in modernizing societies. The most prominent in these roles is that while the man provides for his family, the woman raises her children and organizes the home life, and ensures the continuity of the kitchen work in the household. This study was planned as a descriptive study in order to examine the changes in the roles of men and women in the kitchen during the modernization process in Turkey. The research was limited to academicians working at Cappadocia University. In this context, the confessed hypothesis was evaluated with the survey questions created as a result of the literature review. In the analysis of the research data, the number and percentage calculations were used in the statistical calculations of the study and the Mann Whitney U test was used in the numerical variability. While preparing the survey questions in the research, the role distributions of "Stem family", "Existing family" and "Must be" were compared in order to make sense of gender roles. When the results were examined, it is seen that the role attributed to women and men in the traditional structure has changed in the modernization process.

Keywords: Gender roles, Kitchen, Modernization, Division of labor, Change

1. Giriş

Cinsel kimlik, insanın biyolojik açıdan hangi cinsten olduğunu tanımlamaya yarar ve kendisiyle aynı kategorideki cinsiyetlerle birlikte diğer bireylerin cinsiyetlerini tanımasını sağlar (Vatandaş, 2011, s.31). Kadın ve erkek ayrımında kültürel bir mesele olarak analiz edebilmek amacıyla kullanılabilir en elverişli araç toplumsal cinsiyet kavramıdır. Bu kavram, toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik olan cinsiyetten ayırmak üzere kullanılır. Farklı toplumlarda ve kültürlerde evrensel açıdan erkeklik ve kadınlık kavramı belirgin olmadığından cinsiyetçi rollerin farklılaşabileceği söylenebilir. Erkek ve kadın olmak, yaşanılan toplumun kültürü tarafından inşa edilmiş birer kimliktir (Özdemir, 2015, s.283).

Geleneksel ailelerde, iş yükü ve sorumluluk paylaşımında dağılım cinsiyet esas alınarak yapılmaktadır. Geleneksel aile çerçevesinde erkekler tamirat, tadilat gibi güç gerektiren işleri yaparken, kadınlar ise kendilerine yüklenilmiş olan evin temizliği, mutfak işleri (yemek hazırlama, bulaşık yıkama vb.) ve çocuk bakımı gibi işleri yapmaktadırlar (Şafak, Çopur ve Özkan, 2006, s.2). Geleneksel toplum yapısından, modern toplum yapısına geçişte toplumsal cinsiyet, cinsiyete dayalı rol dağılımı, cinsiyete göre iş bölümü ve biyolojik cinsel kimlikler arasındaki ilişkiler vurgulanarak, kadının ve erkeğin pozisyonuna işaret edilmiştir (Savcı, 1999, s.130).

Modernleşme süreci de geleneksel olandan yeni olana doğru bir akışı, geleneksel toplumdan modern topluma doğru dönüşmekte olan ya da dönüşen toplumsal değişim sürecini ifade etmektedir (Çetin, 2003, s.13). Geleneksel yapıdan modern yapıya fark etmeksizin kadının üstüne düşen statü ve rolüne uygun davranması beklenmektedir. Kadın, çalışıp haneye katkı sağlarken aynı zamanda ev işlerini yapmakla da yükümlüdür. Erkeğin ise alışlagelmiş olan yalnızca eve para getiren, ailenin geçimini sağlayan rolünün yanında artık kadının ev işlerine ortak olması ve yaşamın eşit paylaşımı zorunluluğu doğmuştur. Maalesef erkek hegemonyası, para kazanma vazifesine ilişkin kalıplaşan yargılara kıyasla, evdeki işlerin ortak paylaşımına ilişkin söylemlere, karşı duruş sergilemektedir (İmamoğlu, 2012, s.59).

Evdeki görevlerinden biri yemek pişirmek olarak görülen kadın bunca zaman karşılığı olmadan bu faaliyeti yürütürken bu faaliyet dışarıda erkek tarafından yapıldığında hem yemek pişirme işinin statüsü önem kazanmakta hem de erkek bu iş karşılığında para almaktadır (Swinbank, 2002, s.468).

Cinsiyetçi yaklaşımla ev içerisinde mutfaka girmekten kaçınan erkek ve işten dönse bile üzerine giydirilen bu rol ile mutfaka girerek görevini yapan kadının bu geleneksel anlayıştan uzaklaşmaya başladığı söylenebilir. Buradan hareketle, bu çalışma Türkiye’de geleneksel toplumsal cinsiyet rolünün kadına ve erkeğe yüklediği hane içindeki cinsiyetçi iş bölümünün modernleşme süreciyle değişimini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

2. Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı İş Bölümü

Toplum, karşılıklı görevleri ve örgütlenme bağları bulunan bireylerden oluşan ve belli değer ve davranış örüntülerini paylaşan; belli bir coğrafya çerçevesinde ve ortak bir kültür içinde, temel amaç ve çıkarlar ile birleşmiş olarak yaşayan insanlar kümesine denir (Tubaterim, 2019). Toplumu oluşturan insan nüfusu kadın ve erkekten oluşur. Kadın ve erkek cinsleri, insan olarak toplumsallaşma süreciyle birlikte topluma katılırlar. Toplumsallaşma, bireyin bulunduğu toplumun parçası olabilmesi ve kimlik edinmesi sürecidir (Çoştı, 2009, s.126). Bireyin uygun kimlikler ile cinsiyet geliştirebilmesi, toplumun bir parçası olması açısından önemlidir. Böylece cinsiyet biçimleri de edinilmiş olur. Toplumsallaşmayla, kültürel edinim en iyi anlamda bebeklik ve çocukluğun ilk dönemlerinde ve çocukluk sonrası dönemi kapsayan, birincil ve ikincil toplumsallaşma olarak iki kademedeyi gerçekleştirir. İkincil dönemde sorumluluk, aileden çıkarak bireyler için toplumsallaşmanın önemli faktörleri olan eğitim kurumlarına, haberleşme, basın-yayın medya kuruluşlarına ve işyerlerine geçer (Kaypak, 2014, s.345).

Cinsiyet, kadının ve erkeğin arasındaki biyolojik farklılıklardır. Cinsiyet biyolojik olduğundan, doğuştandır. Toplumsal cinsiyet ise biyolojiye bağlı olmadığından, toplumun var olan kültürel, dini, ideolojik çehresini kuvvetlendiren, geniş bir sosyal iş bölümünün görüntüsünü bize verir (Aşkın, 2015, s.45). 1930’lu yıllarda karşımıza çıkan toplumsal cinsiyet kavramı psikolojik ve fizyolojik cinsiyetin karakter farklılıklarını ortaya koyarken, 1950’li yıllarda psikoloji bilimi kadın ile erkeğin öz algısı diyerek kimlik kavramı ile açıklamıştır. 1970 ‘li yıllara gelindiğinde ise feministler tarafından toplum içerisinde cinsiyet farklılıklarının eşitsizliğe sebep olamayacağını öne sürmek için kullanılmıştır (Sayer, 2011, s.9). “Toplumsal cinsiyet” kişinin kendisini bulunduğu kültürde kadın ya da erkek olarak nasıl algıladığını açıklar. Bireyin üyesi olduğu toplumun kültürü; bir kadın ya da erkeğin nasıl davranması gerektiğini ve neyi nasıl düşüneceğini belirlemekle

kalmaz tüm toplumdaki bunlara uymasını beklemektedir. Bu çerçevede toplumsal cinsiyet kavramı, bir kültürde kadın ve erkeğe biyolojik cinsiyeti nedeniyle uygun görülen, atfedilen toplumsal ve kültürel davranış biçimlerini, beklentileri, sorumlulukları ve rollerin bütünü olarak da tanımlanabilmektedir (Çelik, 2008, s.136). Toplumsal cinsiyet, insanın öncelikle doğuştan gelen cinsiyetinin ötesinde toplumsal olarak inşa edilmiş erkeklik ve kadınlık kavramlarıyla ilgilidir. (Kaypak, 2014, s.345). Kuramsal olarak bakıldığında toplumsal cinsiyet hiyerarşisi, her bir cinsin ötekini üzerine olan hakimiyeti anlamına gelse de gerçek yaşama bakıldığında erkeklerin kadınlara üstünlüğünün olduğu bir hiyerarşiyi ifade eder. Feminist bakış açısından toplumsal cinsiyet analiz çözümlemesinde toplumsal yapının bir eleştirisini görürüz; çünkü kadınlar ve erkekler aile ve toplum içinde süregelen bir toplumsallaşma süreci ile yerleşmiş olan toplumsal cinsiyet algısının tutumlarını ve davranışlarını benimseyip, içselleştirirler (Elbeyoğlu, 2015, s.293).

Toplumsal cinsiyete göre, toplumun belirlemiş olduğu beklentilerin ve davranışların, toplumdan toplumlara, kültürden kültürlere farklılıklar oluşturduğu, buna rağmen birçoğu kültürleri ve toplumları aşma eğilimindedir (Çakır ve Baş, 2018, s.186). Cinsiyete dayalı iş bölümü, biyolojik olarak kadın ve erkeği aralarındaki iş bölümünün dağılımının, cinsel, toplumsal ve kültürel yapısını ifade etmektedir (Özçatal, 2011, s.24). Cinsiyet esaslı iş bölümünün iki düzenleyici ilkesi vardır. Birincisi, kadın ve erkek işlerinin farklılığını vurgulayan “ayrılma ilkesi”, ikincisi ise erkeğin yaptığı işin kadının işinden daha önem arz ettiğini vurgulayan “hiyerarşi ilkesi” dir. “Ayrılma İlkesi” ne göre bir erkek işleri, bir de kadın işleri vardır. “Hiyerarşi İlkesi” ne göre ise erkek işleri kadın işlerinden daha “değerli” dir. Bu ilkeler, bilinen bütün toplumlarda geçerlidir; ancak söz konusu ilkeler aynı kalmak şartıyla cinsiyete dayalı iş bölümünün biçimleri zaman, mekan ve kültüre göre değişiklik göstermektedir (Hirata vd., 2009: 95). Günümüzde ise cinsiyete dayalı iş bölümü, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin nasıl korunduğunu ve yeniden kurulduğunu kavramak için kilit kavram olarak kabul edilmektedir (Bhasin, 2003: 28).

3. Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplum içinde oluşan kültür ile kişilere çeşitli roller atfeder ve atfetmiş olduğu bu rolleri yerine getirmesini bekler. Ebeveynler ise belirlenmiş olan bu rolleri kendisinden sonraki kuşaklara öğretmek

aktarırlar. Bireyin bu rollerle karşılaştığı ilk yer ailesi olduğundan, rol model gördüğü ebeveynleri sayesinde bu rolleri toplumsallaşma süreciyle birlikte çeşitli şekillerde öğrenip, uygulamaya çalışır. Toplumsal cinsiyet rolleri böylece sosyal ortamda sosyalleşen kadının ve erkeğin ifade ediliş şekline dönüşür (Mızrak-Şahin ve Özerdoğan, 2014, s.2). Cinsiyet rolü, kadına ve erkeğe özgü tutumlar, kişilik ve karakter özellikleri olarak ifade edilir. Bir erkeğe yaraşır davranışlar “maskülen” olarak adlandırılırken, bir kadına özgü davranışlar ise “feminen” olarak adlandırılır (Akgül-Gök, 2017, s.524). Cinsiyet rollerinin etkisi, anne karnında henüz kişi daha dünyaya gelmeden başlar. Çocuğun giyeceği kıyafetlerin rengine, oynayacağı oyuncakların türüne, hangi rolleri yerine getirip getirmeyeceğine ve bu doğrultuda hangi davranışları benimsemesi gerektiğine kadar hepsi önce toplum sonra ailesi tarafından planlanır (Bhasin, 2003, s.17).

Toplumsal cinsiyet bakış açısında, aile içi rol paylaşımı, ebeveynlerden çocuklara aktarılan düşünceler, davranışlar ile ebeveynlerin tutum ve yaklaşımı ve sosyo-demografik özellikleri aile hayatını büyük oranda etkileyen bir niteliğe sahiptir. Bireylerin yaş, cinsiyet, etnik grup, din, meslek, eğitim, medeni hal gibi özellikleri ile aile özellikleri toplumsal cinsiyet bakış açısının şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle bireylerin sürekli olarak içinde buldukları kültürel çevre, eğitim düzeyleri, hane içinde her iki eşin de çalışması ve kazanç durumu da toplumsal cinsiyet bakış açısının şekillenmesini sağlayan etkenlerdir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet bakış açısının baskın olduğu, aile içinde bireylerin rol paylaşımının istenilen düzeyde olmadığı, eşlerden birinin bile bu konuda tatminsizlik yaşadığı ve sosyo-demografik açıdan dezavantajlı olan bireylerin aile hayatları olumsuz etkilenmektedir (Akgül-Gök, 2017, s.524). Kadına ve erkeğe yönelik tutumlar, bireyin doğuştan itibaren içinde bulunduğu ailenin, kültürel çevrenin, dinin, eğitim ve medya kurumlarının doğrudan etkisiyle sürdürülmektedir (Arabacı, 2015, s.51).

4. Geleneksel ve Modern Toplumlarda Cinsiyet Roller

Geleneksel olan toplumsal cinsiyet rolünde erkeğin hane içindeki ilk görevi para kazanmakken, kadının rolü ise çocukları büyütüp, aile yaşamını sürdürmesidir (Günay ve Bener, 2011, s.164). Geleneksel toplumlar ile modern toplumlar aile kurumunun hususlarıyla farklılaşmaktadır. Özellikle de ailedeki rol dağılımları, otorite ile karar alma gibi konularda toplumlar arasında farklılıklar görülmektedir (Eken 2006, s.252). Kadının ve

erkeğin toplumsal cinsiyet rollerini algılama süreci, geleneksel veya modern bir toplumda yaşama durumlarına göre değişmektedir. Kadın ve erkekte rol çatışması genellikle geleneksel ve modern toplumlardaki kültürel farka, inanışa, düşünce yapısına ve uygulamalardaki farklılıklarından kaynaklanmaktadır (Akgül-Gök, 2017, s.525). Parsons, cinsiyet rolü farklılaşması temelinde, geleneksel bakış açısına sahip ailelerde, aile içindeki rol dağılımında, kadının dışı vurumsal rollerde, erkeğin ise araçsal rollerde uzmanlaşması gerektiğini öne sürer. Bu görüşe göre erkek, ailenin geçimini sağlayacak; kadınsa ev işlerini yapıp, çocuğa bakacaktır (Günay ve Bener, 2011, s.158).

Modern toplumda ise aile içinde otorite ve rollerin eşler arasında birbirlerine eşit dağıtıldığı görülmektedir (Erzeybek, 2015, s.29). Modern aile yaşamında, eşlerin birbirlerine karşı beklentilerinin arttığı, hayatın çok süratli yaşanması ve bu sebeple iş paylaşımlarında dengeli olma ihtiyacının yoğun hissedildiği bir dönem ortaya çıkmıştır (Eken, 2006, s.248; Adak, 2007, s.150). Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile haneyi paylaşanların eğitim seviyelerinin yükselmesi, eşlerin birbirlerini tanıyarak evlenmiş olmaları, kadının iş hayatına girerek hane içi gelire katkısının olması gibi özellikler barındıran modern yapıdaki ailelerde cinsiyet rollerinin daha eşitlikçi yönde pay edildiği gözlenmektedir (İmamoğlu, 2012, s.62).

5. Geleneksel Toplum

Türkçe bilim terimleri sözlüğü geleneksel toplumu, çoğunluğunun okuryazar olmadığı, nüfusun büyük oranda küçük yerleşmelerde yaşadığı, insan ilişkilerinde geleneklerin egemen olduğu toplum, genellikle sanayileşmiş, kentleşmiş, modern topluma karşıt olarak kullanılan ve yanlış bir yaklaşımla, hem çağdaş avcı ve toplayıcı topluluklar hem de Orta Çağ Avrupa devletleri gibi modern olmayan döneme ait çok değişik toplulukları içine alan toplum anlayışı olarak tanımlamaktadır (Tubaterim, 2019). Geleneksel toplumlar tarıma dayalı bir geçim kaynağı olan ekonomi, ilkel teknoloji ve okuma yazma oranının en düşük düzeyde olduğu, hayat standartlarının minimumda kaldığı, dikey ve yatay sosyal hareketliliğin az olduğu toplumlardır. Geleneksel toplumlarda yüz yüze ilişkilerin hâkim olduğu toplumsal hayatta yasa ve kurallar bütününden ziyade gelenek ve göreneklerin hakimiyeti söz konusudur. Kaderci zihniyet yapısına sahip olan dindarlığın yüksek olduğu ve ailelerin baskın karakterlere sahip olduğu politik sistemler mevcuttur (Poyraz, Şahin ve Arıkan 2005, s.5). Bunu Durkheim'in bireysel farklılıkların

minimalize olduğu mekanik dayanışmasında da görebiliriz. Mekanik dayanışmada toplumun üyelerinin ortak duygu, inanç, hareket ve düşüncelerinin bireysel seçimleri aşması sonucu ortak bir bilincin hakimiyeti ele almasıyla birey artık kendinin sahibi değil; tam anlamıyla toplumun istediği gibi kullandığı bir nesne olmaktadır (Durkheim, 2006, s.162).

Emre Kongar'ın Levy'den aktarışıyla (Kongar, 1996, s.233), geleneksel toplumu, "geleneklerin toplumun tüm kesimine egemen, insan ilişkilerinde duygusal, toplumsal standartlara yönelimin görüldüğü, başka kişileri kendilerine atfedilen özelliklere göre değerlendiren ve yaygın ilgilere yönelen, emeğin ve yoğun üretimin hakim olduğu, kurumlaşmanın görülmediği, karşılıklı bağımlılıkların bulunmadığı, insan ilişkilerinde gelenek-göreneklerin baskın olduğu, merkezileşme eğilimlerinin görülmediği, pazar ve para ekonomisinin ve bürokrasinin gelişmediği, ailenin birinci grup ilişkilerin egemen olduğu, nüfusun büyük bir kısmının köylerde yaşadığı, ekonomi de tarımın ön planda olup, endüstrileşme ve kentleşmenin görülmediği toplum" olarak tanımlamıştır.

6. Modernlik/Modernleşme/Modernizm

Modernleşme, modern olmanın bir sürecidir; kökleri batı kültürüne dayanmaktadır. Modernleşme, sanayileşme ve teknolojinin gelişmesi sayesinde ticaretin yaygınlaşması ile ekonomik bütünleşmenin sağlanması, kırdan kente geçişin, kültürdeki değişimini anlatan bir kavramdır (Aslanoğlu, 2000, s.34). Modernleşme bilimin, teknolojinin ve yeniliklerin, sanayideki ilerlemelerin, nüfus hareketlerinin, ulus devlet ve kitlesel hareketlerin meydana gelmesiyle birlikte ortaya çıkan tüm sosyal ve ekonomik değişmelerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Sarup, 1997, s.149). Modernleşme ile geleneksel toplum yapısından çıkılarak sanayide, teknolojiye, bilimde gelişmeler yaşandığı, eğitim seviyesinin yükseldiği, kapitalist dünya düzenine geçildiği, bürokrasinin arttığı, kentleşmenin başladığı bir toplum yapısına dönmüştür (Çatalcalı, 2015, s.36). Modernite ise bize batı toplumlarının yaşadığı doğal bir süreci ifade ederek, modernleşmede batı kültürünün egemen şekilde yaygınlaşması sonucunda karşımıza çıkmaktadır (Şaylan, 2003, s.7).

Modern toplumda birey, kendini doğduğu yerin bir parçası olarak kabul etmez, bu gibi kültürel anlam ve olguları sonradan edinir. Modern toplumlarda, sanayileşmeyle birlikte iş bölümünde de artış görülmüştür. Dolayısıyla herkes birbirinin yaptığı

işin sonucuna zincirleme halkalar gibi bağımlı hale gelmiştir. Bunun sonucu olarak da modern toplumlarda Durkheim'in organik dayanışması ortaya çıkmaktadır. Buna göre insan, tüm bu toplumsal kimliklerin ve rollerin bir birleşimidir (Kellner, 2001, s.196). Modernleşmeyle birlikte ailenin işlevlerinde değişimler yaşanarak ailenin bazı fonksiyonları diğer kurumlara devredilmektedir. Modernleşme, geleneksel olan tarımsal üretimden ve yerel el sanatlarına dayalı durağan bir yapıdan çıkarak, sanayileşen, okur-yazar oranının arttığı, ulaşım araçlarının geliştiği, imkanların daha dinamik yapıya döndüğü bir geçiş olarak nitelendirilmektedir (Yılmaz, 1996, s.19).

Modernizm bugünkü anlamıyla 18. Yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Batı dünyasında Rönesans'ta başlayan sanatta, edebiyatta ve mimarlıktaki yenilikler "modern" olarak gösterilmiştir (Aslan, 2011, s.11). "Modern" kelimesi Türk dilinde, asri, muasır, asrımıza ait veya çağdaş anlamında kullanılmıştır. Çağdaş ile modern sözcükleri birbirinin yerine kullanılsa da aynı değıllerdir. "Çağdaş" kelimesi aynı değerleri, asrı, çağı paylaşan ve zamanla birlikte olan, ilerici anlamındadır (Yaşar, 2011, s.11). "Modernlik" kelimesi ise modern olma durumu olarak tanımlanmaktadır.

Modernizm, geleneksel olanı, yeni olana tercih etme veya düşünce tarzını benimseme olarak tanımlanabilir. Modernizm, geleneksel olan sanatla, edebiyatla, toplumsal kuruluşlarla ve günlük yaşamın artık zamanını dolduran etkinliklerinin bir kenara bırakılıp yeni bir kültürün icat edilmesi gerekliliğidir. Böylece modernizmle aydınlanmanın bir ürünü olarak karşılaşırız (Akça, 2005, s.1).

7. Modernleşme Sürecinde Türk Toplumunu

Türk toplumu, tanzimattan beri kesintisiz bir modernleşme süreci içinde bulunmaktadır. Cumhuriyet dönemi de bu yenilenme-kabuk değıştirme mirasını devralmıştır. Bu anlamda, söz konusu modernleşme, siyasetin yarattığı bir hareket olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde modernleşme sözcüğü yerine daha çok "Batılılaşma" ve "Çağdaşlaşma" kavramları kullanılmaktadır ancak bu kavramlar modernleşmeyi tam olarak karşılamamaktadır (Özkeçeci, 2004, s.2). Modernleşme, sanayileşme temelinde toplumsal ilerleme ve gelişim aşamalarını ifade etmektedir (Aslanoğlu, 2000: 34). Cumhuriyetin kuruluşu itibariyle hayata geçirilen reformlarla amaç, Türk ulusunun olması gereken çağdaş medeniyetlere ulaşması olarak öne çıkmıştır (Şen, 2017, s.151). Geleneksel olan Osmanlı toplum yapısından çıkıp

modern bir toplum oluşturulma hedeflenmiştir. Aslında, Osmanlıda da yenileşme çabaları Tanzimat'tan itibaren başlamıştır ancak Cumhuriyetin kurulmasıyla modernleşme atılımları farklı bir boyut kazanarak yalnızca ekonomik gelişmeyi değil, toplumsal, siyasal ve kültürel değışmeyi de içermiştir (Kaypak, 2016, s.34). II. Dünya Savaşından sonra ülkenin çok partili döneme geçmesiyle kırsal kesimlerde dönüşüm yaşanmıştır. Kırsal kesimden kentlere göç hareketleri başlamış ve bir süre sonra kent, dokusunu tamamen değıştirmiştir (Bahar ve Bingöl, 2010, s.45).

Bu sürecin yayılmasıyla toplumda geleneksel aile yapısının, ilişkileri, değerleri ve düşünceleri hızla değışmeye başlamıştır (İçli, 2002, s.246). Türkiye'de sanayileşmeyle birlikte kentleşme süreci ile toplumsal, ekonomik ve yasal değışiklikler ailenin yapısını ve aile içindeki bireylerin rollerini etkilemiştir (Keskin, 2016, s.168). Şehirleşme ve ekonomik gelişmelerin doğal bir sonucu olarak, yaşanan sosyal değışme süreciyle erkeğe ve kadına ait roller etkilenerek, tutumlar modernleşmiştir (Günay ve Bener, 2011, s.159).

8. Modernleşme ve Kadın

Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki modernleşme tasarısında, kadınların önemli bir yer edindiğini söyleyebiliriz. 'Kent ve kadın', yeni Cumhuriyet'in iki önemli simgesi olarak algılanmıştır. Bu anlayışta modern kentler yeni kurulan bir ulusu dünyaya tanıtırken, kadınlar da bu kentlerin yüzlerini oluşturacaktır (Akkaya, 2019, s.2445). Modernleşme projesi tarafından belli özellikler taşınması arzu edilen yeni kadın; eğitimli, iki-üç dil bilen, çalışarak topluma faydalı olan, toplumsallaşmış, kamusal alanda görünür olan bir kadındır. Bu kadın ulusal projeye özdeşleşmiş, öğretmenlik yapan, ağırbaşlı, kararlı, çalışkan hem anne hem de arkadaş olan bir kadın tipidir. Devleti, ulusu ve ailesi için üreten hem batılılaşmış hem de ulusal değerlere bağlı bir kadındır. Onu Osmanlıya göre yeni kadın yapan şey, okumuş olması, ailesinin yanı sıra vatani için de çalışmasıdır (Göle, 2019, s.95). Toplumsal yapının en küçük birimi olan aileyi ve çocuğu biçimlendiren temel unsur olarak 'kadın', kültürel kimliğin oluşumunda ve gelecek nesillere taşınmasında öncü rol üstlenen bir konuma sahiptir. Modern yaklaşımla birlikte ilk kez ortaya atılan 'birey' kavramı, modernizm kadını öne çıkarmak gibi bir amaç taşımamasına rağmen, kadınlara ilham vermiştir. Bu nedenle, kadın kimliğinin geçirdiği değışimler, sadece kadını değil, uzun bir zaman dilimi içinde tüm toplumu etkileyecektir.

Modernleşme süreci, kadınlar açısından önemli gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kadınlar ilerledikçe bütün toplum da ilerleyecek, yenilenecek, kabuk değiştirecek, çağdaş dünya yakalanacaktır. Yasalarda kadın-erkek eşitliği gerçekleştirilmiş, kadınlar da boşanma, seçme-seçilme, eğitim, meslek seçimi, kamu görevleri yapma haklarına kavuşmuştur. Ancak kadın, bu gelişmeleri geriden takip etmiştir. Kendisine verilenleri, bir toplumsal kimlik olarak algılaması ve hayata geçirmesi zaman almıştır (Kaypak, 2016, s.34).

Kadınlar, doğurganlık özellikleri sayesinde insan neslinin devamını sağlamışlardır, aynı zamanda da çalışkanlıkları ile üretip ekonomiye katkıda bulunmuşlardır. Bu nedenle kadının anne figürü ile özelde aile içinde, genelde ise toplumda sahip olduğu değer tartışılmazdır (Atış, 2010, s.1). Kadın, toplum içerisinde kendi başına birey olsa da ona atfedilen rol ve statüleri gereği evde çocuklara anne, eşine eş olmak, hane içinde ev kadını olmak gibi sorumluluklara sahiptir (Timur, Ege ve Bakış, 2006, s.51). Modern dünyanın metropollerinde, iş gücüne uzun çalışma saatleri ve düşük maaşlarla dâhil olabilen kadınlar, geleneksel rollerin reddi mümkün olmadığı için kendini geliştirme, ilerleme şanslarının olmadığı cinsiyetleriyle özdeşleşmiş rutin işlere mahkûm edilir (Kaya, 2015, s.91). Kadının para kazanma vazifesiyle birlikte geleneksel aile düzeninin dayattığı rollerinin yerini eşitlikçi paylaşmaya dayalı cinsiyet rolleri anlayışına bırakmıştır (Fortin, 2005, s.419). Yine de kadına yüklenen geleneksel annelik ve kadınlık rolleri, iş yaşamında ve sosyal hayatın içinde etkili olmaktadır (Urhan ve Etiler, 2011, s.197).

9. Modernleşme ve Erkek

Bir toplumda toplumsal cinsiyet ilişkilerinin geliştiği genel sistem, toplumsal cinsiyet düzeni olarak adlandırılmaktadır. Kadınların ve erkeklerin yaşamları, toplumsal cinsiyet düzeni tarafından şekillenerek, bu düzen içinde toplumsal cinsiyetçi iş bölümü yanı sıra kadınlar ve erkeklere ilişkin farklı sosyal kurallar ve beklentiler gibi pek çok yolla pekiştirilmektedir. Kısaca toplumsal cinsiyet düzeni, toplumda erkekler ve kadınlar için kabul edilebilir, izin verilebilir olanı belirlemektedir (UN 2008, 2009). Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlar ve erkeklerle bağdaştırılan özellikler, beklentiler, tutumlar ve davranışlar olup, “kadın olmayı” ve “erkek olmayı” tanımlar. Erkeklik, biyolojik cinsiyete bağlı olmaksızın toplumsal roller tarafından atfedilen erkekliğe özgü uygulamaların benimsenmesi yoluyla elde edilebilecek bir sosyal

konumdur. Erkeklik, “erkeksi” olarak tanımlanan kurallı davranışlar ve görevlerden oluşmaktadır (Demren, 2003, s.6). Toplumsal cinsiyet düzeni içerisinde erkek olmaya dair karakteristik özellikler belirlenerek, erkekler tarafından sosyalleşme süreçleri ile öğrenilmekte ve benimsenmektedir.

Erkekler büyüme süreçleriyle birlikte içinden geçtikleri sosyalleşme sürecinde, kadınlar üzerinde hegemonya kurarak, güç ve iktidarla özdeşleşirler (Kırlioğlu, Kırlioğlu ve Başer, 2016, s.226). Toplumsal cinsel kimlikle inşa edilen erkeklik, erkekliğe dair öğrendiklerini temsil, düşünce ve duyguları yoluyla ortaya koymaktadır (Türk, 2008, s.9). Her ataerkil yapı kendi kültürüne göre hegemonik erkeklikler yaratır. Burada bahsedilen erkeklikler biyolojik anlamda değil içselleştirilmiş eril erkekliklerdir. Bourdieu’nun oyun alanı kuramında bahsettiği gibi ataerkil sistem içerisinde hegemonik süreçlere dahil olmayan erkekler oyundan atılırlar. Oyunlara katılmak bilinçli bir seçim sonucunda gerçekleşmez. Rekabet ortamında erkekler arasındaki hegemonik ilişkilerde erkeğin eziliyor olmasına neden olmaktadır ancak bu eziliş kadının ezilişiyle bir tutulamaz çünkü ataerkil iktidarın içerisinde bir erkek olarak yer alıyor olması ona kadına ve çocuğa karşı tahakküm olanağı sağlamaktadır (Çınar, 2015, s.152). Hegemonik erkeklik, Connell’in de belirttiği gibi, bir kişilik özelliği ya da gerçek bir erkek karakter söz konusu değil, bir idealdir. Böyle bir erkeklik idealinin “erkeklerin büyük bir çoğunluğunun gerçek kişilikleriyle sıkı sıkıya örtüşmesi gerekmez” (Connell, 1998: 247). Erkek bu ideale ulaşmak için ne gerekiyorsa yapmak zorunda hisseder ve hegemonik erkekliğin zararı burada başlar. Çok sayıda erkek, erkekliklerini kanıtlamak için “gerekli” pratikleri uygulamaya çalışacaktır. Ulaşılması gereken imkânsız erkek olma durumu sürekli bir ideal olarak önünde duracak ve elde edilemeyecektir. Gerek bireysel olarak psikolojik zarar gerekse toplumsal anlamda yaratacağı zararlar, hem kişinin kendisi, hem de etrafındaki kadın ya da erkekler etkilenecektir. Hegemonik erkekliğin, hane içerisinde kadına uygulanan baskıyla kendini göstermesi ve farklı erkeklik türlerinin de hegemonik erkeklik kavramı altında örselendiği, zarar gördüğü hatırdan tutulmalıdır (Kepekçi, 2012, s.78). Erkekler için yüklenmiş olan toplumsal cinsiyet rolleri bu gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Erkeklerin daima güçlü olma ve görünme zorunlulukları, duygularını açığa vuramamaları ve sert olma mecburiyetleri sonucunda bazı olayların ve durumların etkilerini oldukça yoğun yaşamaktadırlar. Geleneksel

toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlar ve erkekler için keskin bir biçimde ayrılmasıyla evin geçiminden sorumlu olma vazifesi erkeğin görevi kabul edilmesi de erkekler üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Barutçu, 2015, s.132). Erkeğin işsiz kalsa bile veya yeterli kazanç elde edemese de aileyi geçindirmesi en temel görevi olarak kabul edilmektedir. Bu sorumluluk erkeklerin aileleriyle kaliteli zaman geçirmelerine engel olmakta, çocuklarıyla ilgilenmelerini sınırlamakta ve çoğu zaman erkekleri ailelerine karşı yabancılaştırmaktadır. Ayrıca, evin rahatı ve huzuru için yeterli kazanç elde edemeyen erkeğin ikinci hatta üçüncü bir iş yapması gerekmekte bunun sonucunda kendisine bile vakit ayıramayan, fazla çalışma sonucu sağlık problemleri yaşayan mutsuz bireylere dönüşmektedir (Sayer, 2011, s.91).

10. Yöntem

10.1. Araştırma Tipi ve Amacı

Bu çalışma Türkiye’de geleneksel toplumsal cinsiyet rolündeki kadının ve erkeğin hane içinde mutfaktaki cinsiyetçi iş bölümünün modernleşme süreciyle olan değişimini belirlemek amacıyla nicel araştırma yöntemi esas alınarak tanımlayıcı araştırma olarak tarama (survey) deseni ile yapılmıştır.

Modernleşme süreciyle kadının ve erkeğin mutfaktaki rollerinin değişimleri üzerinde yapılan bu araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi kurulmuştur.

Ho: Modernleşme süreci kadın ve erkeğin mutfaktaki rolünü etkilememiştir.

H1: Modernleşme süreci kadın ve erkeğin mutfaktaki rolünü etkilemiştir.

10.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Kapadokya Üniversitesinin Meslek Yüksekokulunda görev yapmakta olan 85 akademisyen oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tamamına ulaşılması amaçlanmıştır. Araştırmanın örnekleminde istatistik olarak %5 hata payı %95 güven aralığı oranlarıyla 70 katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırma 1 Kasım-31 Aralık 2019 tarihleri arasında yapılmıştır. Fakat verilerin toplanması sırasında istenen gönüllü katılımcı sayısına ulaşamamıştır. Bunun nedeni verilerin çevrimiçi ortamda toplanmasından kaynaklanmış olabilir. Bu çalışma %7 hata payı %95 güven aralığı oranlarıyla 60 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

10.3. Veri Toplama Araçları ve Veri Analizi

Araştırmacı tarafından literatür taraması sonucu hazırlanmış sosyo-demografik özellikleri içeren Kişisel Bilgi Formunda 4 soru yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin hazırlanmış olan

toplam 30 soruluk Anket Formu ve cinsiyet rollerine ilişkin ifadelerin yer aldığı 16 maddelik Mutfaktaki Roller Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Anket online ortamda Google form aracılığıyla oluşturulmuş ve katılımcılara e-posta yolu ile iletilmiştir.

Araştırma verileri SPSS programına girilerek, gerekli analizleri yapılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde çalışmanın istatistiksel hesaplamaları sayı, yüzde ve sayısal değişkenler Mann Whitney U testi ile ortaya koyulmuştur.

10.4. Sınırlılıklar ve Etik Hususlar

1. Bu araştırmanın verileri, Kapadokya Üniversitesinin Kapadokya Meslek Yüksekokulunda çalışan ve araştırmaya katılmayı kabul eden akademik personelle toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, benzer niteliklere sahip bireylere genellenebilir.

2. Bu çalışma, araştırmada kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

3. Araştırma gönüllülük esasına dayandırıldığından hedeflenen örneklem sayısına ulaşamamıştır.

Araştırma yapılmadan önce Kapadokya Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği kurulundan “Etik Kurul” izni alınmıştır (Karar no: 2019.10). Ayrıca veri toplama öncesi katılımcılardan yazılı onam alınmıştır. Katılımcılara çalışmanın amacı ile ilgili açıklama yapılarak kişisel verilerinin gizli tutulacağı hakkında bilgi verilmiştir.

11. Bulgular

Araştırma kapsamına alınan akademisyenlerin %8,8’inin (n=5) 33 yaşında, %55,0’inin (n=33) kadın olduğu; %52,5’inin (n=32) yüksek lisans mezunu olduğu; %50,8’inin (n=31) evli olduğu saptanmıştır.

Yapılan veri analizi sonrası kök ailede erkeklerin %51,7’si para kazananın erkek olduğunu belirtirken mevcut aile yapısında %63,3’ünün kadın ve erkeğin birlikte para kazanma rolü olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın sonucunda, kök ailede “kahvaltı hazırlama” (%76,7) ve “yemek yapma” (%83,3) rollerinin kadınlarda daha fazla olduğu belirtilirken mevcut aile yapısında “kahvaltı hazırlama” rolünün (%55,0) ve “yemek yapma” rolünün (%46,7) kadın ve erkek tarafından birlikte yapıldığı saptanmıştır (Tablo 1). Çalışmanın diğer bulgularında da benzer sonuçlar görülmektedir. Bu durum kök aile yapısının mevcut aile yapısına kıyasla daha geleneksel bir yaklaşım sergilediği ve mevcut aile yapısında kadın ve erkeğin rollerinin değiştiğini göstermektedir.

Kök aile yapısında yer alan rollerin kadın ve erkeğe göre dağılımı modern sürece geçişte mevcut aile yapısında değişim göstermiştir fakat bu değişim tüm rollerde gözlenmemektedir veya bazı rollerde bu geçişte yetersizlik vardır. Örneğin “mangal yakma” ve “bulaşık yıkama” rolleri değerlendirildiğinde kayda değer bir değişimin olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 1). Değişimdeki bu yetersizliği cinsiyet rolleri üzerinden ele almak doğru bir tutum olabilir. Cinsiyet rollerinin hem sosyoloji hem de psikolojinin sınırında olduğunu belirten genel rol teorisi savunucusu Ralf Dahrendorf'a göre cinsiyet rollerinin öğrenilmesi, toplumsallaşma veya içselleştirme aracılığıyla gerçekleşmektedir. Ataerkil yapının bir anda gerek toplum yapısından gerekse içsel olarak atılması beklenemez (Vatandaş, 2011, s.34).

Tabloda kök ailede erkeklerin %70'i “mangal yakma” rolünü, kadınların ise %91,7'si “mutfak düzenini sağlama” rolünü gerçekleştirdiğini ifade etmektedir. Mevcut ailede “mutfak düzenini sağlama” rolü %36,7 oranıyla “her ikisi de” olarak belirtilmiştir. Buna ek olarak bir diğer husus kadının içselleştirmiş olduğu rollerde (sofra kurma ve toplama, çocuklara yemek yedirme, çay, kahve yapma, kahvaltı hazırlama vb.) mevcut aile kısmında “her ikisi de” cevapları göze çarpmaktadır. “Mangal yakma” rolünün hem kök ailede (%70) hem de mevcut ailede (%71,7) erkeğin üzerinde olması kadının üzerindeki rollere bir tanesini daha eklemek istemediğini gösterebilir.

Tablo 1: Kök Aile ve Mevcut Aile Düzenine Göre Rollerin Dağılımı

Roller	KÖK AİLE						MEVCUT AİLE					
	Erkek		Kadın		Her ikisi de		Erkek		Kadın		Her ikisi de	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Para kazanma	31	51,7	3	5,0	26	43,3	5	25,0	7	11,7	38	63,3
Kahvaltı hazırlama	0	0,0	46	76,7	14	23,3	4	6,7	23	38,3	33	55,0
Yemek yapma	0	0,0	50	83,3	10	16,7	3	5,0	29	48,3	28	46,7
Sofra kurma ve toplama	3	5,0	50	83,3	7	11,7	4	6,7	23	38,3	33	55,0
Gıda alışverişi yapma	11	18,3	24	40,0	25	41,7	10	16,7	13	21,7	37	61,7
Bulaşık yıkama	4	6,7	49	81,7	7	11,7	4	6,7	28	46,7	28	46,7
Mangal yakma	42	70,0	12	20,0	6	10,0	43	71,7	9	15,0	8	13,3
Çay/Kahve yapma	5	8,3	43	71,7	12	20,0	7	11,7	19	31,7	34	56,7
Çocuklara yemek yedirme	1	1,7	51	85,0	8	13,3	3	5,0	25	41,7	32	53,3
Mutfak düzenini sağlama	0	0,0	55	91,7	5	8,3	3	5,0	35	58,3	22	36,7

Katılımcıların kadın ve erkeğin rolleri sizce nasıl olmalıdır sorusuna verdiği yanıtlar incelendiğinde; Rollerini kadın ve erkeğin birlikte gerçekleştirme durumunda en yüksek oranda “para kazanma” ve “kahvaltı hazırlama” rolünün (%91,7) en düşük oranda olan ise “mutfak düzeni sağlama” rolünün (%70,0) olduğu saptanmıştır. Ayrıca katılımcılar “kahvaltı hazırlama” ve “yemek yapma” rolünün sadece erkeğe ait olmadığı belirtirken (%0,00) düşük oranda da olsa sadece kadının rolü olduğunu da belirtmişlerdir (%8,3 ve %13,3) (Tablo 2). Ayrıca bir etkileşim süreci olarak ifade edilebilecek olan “gıda alışverişi yapma” rolünün %90 olarak çıkması kadın ve erkeğin bu paylaşımı birlikteliğe dökmek için fırsat olarak gördükleri değerlendirilebilir.

Tabloda görülen sonuçlar neticesinde bu rollerin kadın ve erkek ayırımıyla ziyade birlikte yapılan aktivitelerin daha yüksek yüzdelerde çıkmasına benzeyen bir araştırma da görülmüştür. Eken (2006, s.119) tarafından yapılan “Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol ile Aile İçi Rol Etkileşimi” adlı çalışmada,

kadın subayların ev içi sorumluluk paylaşımı konusundaki düşünceleri sorulduğunda, %90,9'unun evdeki her türlü işin beraber yapılmasını istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 2: Roller Sizce Nasıl Olmalı Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımı

Roller	SİZCE NASIL OLMALI					
	Erkek		Kadın		Her ikisinde	
	n	%	n	%	n	%
Para kazanma	3	5,0	2	3,3	55	91,7
Kahvaltı hazırlama	0	0,00	5	8,3	55	91,7
Yemek yapma	0	0,00	8	13,3	52	86,7
Sofra kurma ve toplama	1	1,7	6	10,0	53	88,3
Gıda Alışverişi yapma	4	6,7	2	3,3	54	90,0
Bulaşık yıkama	3	5	7	11,7	50	83,3
Mangal yakma	20	33,3	5	8,3	35	58,3
Çay/Kahve yapma	4	6,7	5	8,3	51	85,0
Çocuklara yemek yedirme	2	3,3	7	11,7	51	85,0
Mutfak düzenini sağlama	1	1,7	17	28,3	42	70,0

Cinsiyete göre mutfaktaki roller sizce nasıl olmalı sorusuna verilen yanıtlar karşılaştırıldığında; kahvaltı hazırlama, yemek yapma, sofra kurma ve toplama, mangal yapma, mutfak düzenini sağlama rolleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Kadınların bu rollere verdiği "her ikisinde" cevaplarının erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 3). Kadının iş yerindeki emeği üzerine, gelip evinde ücretsiz ev hanımı rolünün sonucu, çifte emeğinin karşılığı için "her ikisinde" cevabını vermeleri makuldür. Tablo 3'te yer alan "sofra kurma ve toplama" rolünün birlikte yapılması gerekliliği, erkeğin aileden gelen bir alışkanlığının devamı olarak nitelenebilir.

Tablo 3: Cinsiyet ile Mutfaktaki Rollerin Karşılaştırılması

ROLLER					
	Kahvaltı Hazırlama	Yemek Yapma	Sofra Kurma ve Toplama	Mangal Yapma	Mutfak Düzenini Sağlama
	$(\bar{X} \pm Ss)$	$(\bar{X} \pm Ss)$	$(\bar{X} \pm Ss)$	$(\bar{X} \pm Ss)$	$(\bar{X} \pm Ss)$
Cinsiyet					
Kadın (n=33)	3,00 ± 0,00	3,00 ± 0,00	2,93 ± 0,34	2,54 ± 0,83	2,78 ± 0,48
Erkek (n=27)	2,81 ± 0,39	2,70 ± 0,46	2,77 ± 0,42	1,88 ± 0,93	2,55 ± 0,57
	p=0,01	p=0,001	p=0,028	p=0,005	p=0,038
	U=363,000	U=313,500	U=363,000	U=280,500	U=334,500

Tablo 4 'e bakıldığında cinsiyete göre hane içi genel roller sizce nasıl olmalı sorusuna verilen yanıtlar karşılaştırıldığında; cinsiyetler arasında anlamlılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4. Cinsiyet ile Hane İçi Genel Rollerin Karşılaştırılması

ROLLER					
	Para Kazanma	Gıda Alışverişi Yapma	Bulaşık Yıkama	Çay/Kahve Yapma	Çocuklara Yemek Yedirme
	$(\bar{X}^* \pm Ss)$	$(\bar{X} \pm Ss)$	$(\bar{X}^* \pm Ss)$	$(\bar{X} \pm Ss)$	$(\bar{X}^* \pm Ss)$
Cinsiyet					
Kadın (n=33)	2,96 ± 0,17	2,93 ± 0,34	2,84 ± 0,50	2,78 ± 0,59	2,87 ± 0,41
Erkek (n=27)	2,74 ± 0,65	2,70 ± 0,66	2,70 ± 0,54	2,77 ± 0,50	2,74 ± 0,52
	p=0,094	p=0,052	p=0,111	p=0,582	p=0,17
	U=391,500	U=377,500	U=376,000	U=422,500	U=388,500

12. Tartışma ve Sonuç

Literatürde kadın ve erkeğin cinsiyet rollerindeki değişimi inceleyen birçok çalışma vardır. Bu araştırmalarda roller ve algılar değerlendirilirken çoğunlukla kadın örneklem grupları ile çalışıldığı gözlenmiştir. Bu noktada bu çalışma hem kadınların hem de erkeklerin görüşlerini değerlendirdiğinden diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Eken'in 2006 yılında yapmış olduğu çalışmada kadın subayların kendi ailelerinde ev içi rol paylaşımına bakıldığında, %73,2'si iş bölümünün olmadığını, müsait olan herkesin her işi yaptığı, %16,7'si iş bölümü olduğunu kadın ve erkeğin yapacağı işlerin ayrıştığı, %10'u her iş kendisinin yaptığı görülmektedir. Kadın subayların eşleri ile aralarında eve ilişkin işlerde bir iş bölümü olup olmadığı araştırıldığında geleneksel olarak kadına atfedilen ütü, yemek yapma, kahvaltı hazırlama, çocukların günlük bakımı vb. büyük oranda kadınlar tarafından yapıldığı saptanmıştır. Kök ailesinde ev işlerindeki iş bölümü ile karşılaştırıldığında, kök ailelerinde erkeklerin hemen hemen hiç yardımcı olmadıkları görülürken, kendi ailelerinde erkeklerin ev işlerine katılım payının nispeten arttığı görülmektedir. Mutfak işleri açısından bakıldığında erkeğin kendisinin yaptığı salata vb. gibi yardımcı bir yemek yapma işi ile sofraya kurma kaldırma işidir.

2011 yılına gelindiğinde Günay ve Bener'in 575 evli kadınla yaptığı "Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılamaya Bıçimleri" adlı çalışmada kadınların "Evde erkek tarafından gerçekleştirilecek belli faaliyetler (tamir, bakım, vb.) vardır" (%77.6), "Evde kadın tarafından gerçekleştirilecek belli faaliyetler (ev işleri, giyim, beslenme vb.) vardır" (%75.8), diyerek geleneksel olarak toplumsal cinsiyet rolünün devam ettiği görülse de bu durumun aksine kadınların birçoğu ailede temel sosyal ve ekonomik alanlarda hem kadının hem de erkeğin söz sahibi olması gerektiğini düşünmektedir (Günay ve Bener, 2011, s. 164).

Gök'ün 2013 yılında Ankara'da gerçekleştirdiği "Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansıması" çalışmasında dikkat çeken evdeki işlerle ilgili roller; kahvaltı hazırlama, yemek yapma, evin temizlenmesi, ütü yapma, çamaşır/bulaşık yıkama, tamirat işleri, gıda alışverişi yapma ve fatura ödemeleriyle ilgili rolleri kapsamaktadır. Bulgular değerlendirildiğinde tamirat işleriyle ilgili roller

dışında kalan diğer rollerin büyük oranda kadınlar tarafından yerine getirildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Katılımcıların Kök Ailede Yerine Getirilen Roller ve Bu Rollerini Yerine Getiren Kişiler kısmında "Kahvaltı hazırlama yüzde 10 her ikisinde yapmalı" ve "Yemek Yapma %7 her ikisinde yapmalı" sonucu çıkarken Yerine Getirilen Roller Ve Bu Rollerini Yerine Getiren Kişiler kısmında Kahvaltı hazırlama %30,7 her ikisinde yapmalı" ve "Yemek Yapma %17,3 her ikisinde yapmalı" sonucu bizlere evli kadın ve erkeklerin kendi ailelerinde var olan toplumsal cinsiyet rolleriyle, kök ailelerinde olan toplumsal cinsiyet rollerinin kimin tarafından yerine getirildiği karşılaştırıldığında olumlu bir durumun varlığından söz edilebilir.

Erzeybek ve Çiftçi'nin 2019 yılında gerçekleştirdikleri Akademisyen Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Evlilik Uyumu çalışmasında kadınların daha fazla ev içinde ve çocuk bakımında birincil sorumluluk alması, erkeklerin ise ev dışı işlerde öncelikli rol alması geçmiş deneyimlerinin ve modelledikleri yapıların tutum ve davranışlarında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ataerki sistemin şekillendirdiği toplumsal cinsiyet rollerinin tutum ve düşünce kalıplarında yerleşmiş olduğu ama bireylerin bunun farkına varmadan eşitlikçi bir aile yapısı içinde yaşadıklarını ifade ettiği görülmektedir.

Yetiştirdiği ve yaşadığı toplumun kültürü, kadına ve erkeğe nasıl davranması gerektiğini, nasıl düşünceğini ve nasıl hareket edeceğine ilişkin beklentileri ortaya koyarak, bireylere roller vermektedir (Altuntaş ve Altınova, 2015:87). Bu roller doğduğumuz andan başlayarak hayatımızın her alanını etkilemektedir. Geleneksel toplumların kültürel özellikleri modern çağda yerini farklı rollere bırakırken geçmişten günümüze izleri devam eden kalıplaşmış düşünceler vardır. Toplumsal cinsiyet iş bölümünde kadının üzerinde görülen baskı yanı sıra rollerin dağılımının vermiş olduğu etkiyle erkeklerde bu baskıyı yaşayabilmektedirler.

Türkiye'nin Osmanlı Devletinin Tanzimat dönemiyle başlayan batılılaşma hareketlerinin Cumhuriyet dönemi ile birlikte geleneksel yapının süreç içerisinde yenileşme olan modernleşmeye ayak uydurduğunu, toplumun ilk etapta fikren olsa da eylem sürecinde daha yavaş uyum sağladığı, bunu da toplumsal cinsiyet rollerinin kadına ve erkeğe biçmiş olduğu rollerden olan hane içindeki mutfakta sorumlulukların paydaşının geleneksel rolde dengesiz olduğu, modernleşme süreciyle birlikte

değişimin yaşandığı gözlemlenebilmektedir. Araştırma bulgularından yola çıkarak geleneksel yapı içerisinde hane içinde erkeğin mutfaka girmemesi, girememesi ve kadının ise mutfak işlerini yapma zorunluluğunun modernleşme süreciyle birlikte toplumsal cinsiyet rolü gereği dayatılmaksızın mutfaktaki iş birliği değişimine etki ettiği ortaya çıkmıştır.

Ama geleneksel olan cinsiyet rolünden tam olarak çıkıldığı ya da değişimin tam anlamıyla gerçekleştiği de söylenemez. Bir akış sürecinin olduğunu görebilmekteyiz. Yine de öğrenilen rollerin, alışkanlıkların ardına geçmek zaman alacaktır. Çünkü burada söz konusu olan kadının ücretsiz ve çifte emeği ile erkeklerin üzerindeki hegemonik erkekliğin izlerinden kaynaklanmaktadır.

Kaynakça

- Adak, N. (2007). Kadınların İkilemi: İş ve Aile Yaşamı, *Sosyoloji Dergisi* / 17: 137 – 152.
- Akça, G. (2005). Modernden Postmoderne Kültür ve Kimlik. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* / 15 : 1-24.
- Akgül-Gök, F. (2017). Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansımaları, *Journal of International Social Research*, 10 :523-533. 10.17719/jisr.20175434616.
- Akkaya, A. Y. (2019). Türk Modernleşmesinin Kadın-Asker Sembolü Sabiha Gökçen Üzerine Bir Değerlendirme, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11.18: 2433-2462.
- Altuntaş, O; Altınova, H. H. (2015). “Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Sosyo-Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, *Turkish Studies (Elektronik)* 10, no.6, 83- 100.
- Arabacı, B. (2015). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Cinsiyete Dayalı İş bölümü ve Çalışan Kadın, *Türkiye’de ve Dünyada Kadın Araştırmaları*, Çukurova Üniversitesi Basımevi: Adana, Türkiye.
- Aslan, G. (2011). Ortaçağdan Günümüze “Modernite”: Doğu ve Doğu, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 10-26. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.101>
- Aslanoğlu, R. (2000). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, 2. Baskı, Bursa: Asa Kitabevi Yayını.
- Aşkın, E. Ö. (2015). Kadınların İşgücü Piyasasındaki Konumlarını Etkileyen Faktörler, *GOSOS*, 10(1), 43-66.
- Atış, F. (2010). Ebelik/ Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi, *Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik A.B.D. (Yüksek Lisans Tezi)*, Adana.
- Bahar, O; ve Bingöl, F. K. (2010). Türkiye’de İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İşgücü Piyasalarına Etkileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (2). 43-61.
- Barutçu, A. (2015). Bir erkeklik stratejisi: özel alanda eril suskunluk, *Fe Dergi*, 7.1, 131-145.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet: Bize Yüklenen Roller*, (Çev: Kader Ay). İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Connell, R. W. (1998), Toplumsal Cinsiyet ve İktidar, (Çev. Cem Soydemir). Ayrıntı, İstanbul.
- Çakır, H; ve Baş, H. (2018). Cinsiyetler ve Cinsiyetlerle Özdeşleşen Davranışların Sosyolojik ve Biyolojik Açından Değerlendirilmesi, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5 / 5, 176-191.
- Çatalcalı, A. (2015). Magazin Haberlerinde Toplumsal Cinsiyet Temsili: Alem, Hafta Sonu ve Şamdan Plus Dergilerinin Anlam Bilimsel Analizi, (Ed. Gülseren Ağrıdağ) *Türkiye’de ve Dünyada Kadın Araştırmaları*, Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Çelik, Ö. (2008). Ataerkil sistem bağlamında toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin benimsenmesi, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Yüksek Lisans Tezi).
- Çetin, H. (2003). Gelenek ve değişim arasında kriz: Türk modernleşmesi, *Doğu Batı*, 25, 11-40.
- Çınar, E. (2015). Bir Sosyal Medya Aracı Olarak Televizyonda Kadınların Temsil Biçimleri, *Türkiye’de ve Dünyada Kadın Araştırmaları*, Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Çoştı, Y. (2009). Toplumsallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme, *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9.2, 117-140.

Demren, Ç. (2003). Erkeklik, ataerkillik ve iktidar ilişkileri, *Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi*, <http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/erkek.Htm>.

Durkheim, E. (2006). *Toplumsal İş bölümü*, Çev. Özer Ozankaya, İstanbul, Cem Yayınevi, Ss. 162.

Eken, H. (2006). Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol ile Aile İçi Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0, no.15 : 247 - 279.

Elbeyoğlu, K. (2015). Modern Toplumun Eşitlik İdeali Karşısında Kadın, *Türkiye' de ve Dünyada Kadın Araştırmaları*, Çukurova Üniversitesi Basımevi: Adana, Türkiye.

Erzeybek, B. (2015). Anne-Babaların Çocuklarını Yetiştirirken Benimsedikleri Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları, *Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı*. PhD Thesis. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Erzeybek, B. & Gökçearslan Çifci, E. (2019). Akademisyen Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Evlilik Uyumu. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3 (1), 61-80. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/scd/issue/46396/492795>

Fortin, N. (2005). Gender Role Attitudes and the Labour-Market Outcomes of Women Across OECD Countries, *Oxford Review of Economic Policy*. 21,3 : 416-438.

Göle, N. (2019). *Modern Mahrem, Medeniyet ve Örtünme*, Metis Yayınları.

Günay, G; ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153 / 153 : 157-171

Hirata, H. Laborie F. Le Doare H. vd. (2009). Eleştirel Feminizm Sözlüğü. (G. Acar-Savran, Çev.). İstanbul: Kanat Kitap. (2000).

İçli, G. (2002). Türk Modernleşme Sürecinin Günümüzdeki Yönelimi, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 26 No: 2 :245-254.

İmamoğlu, O. (2012). Değişen Dünyada Değişen Aile-İçi Roller. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 0 / 1 : 58-68

Kaya, İ. C. (2015). Akademilerde Kadın Sayısındaki Artış Bir Başarı mı, Eşitsizliğin Görünmeyen Yüzü mü?, *Türkiye'de ve Dünyada Kadın Araştırmaları*, s. 90-98, Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.

Kaypak, Ş. (2014). Toplumsal cinsiyet bakış açısından kente bakmak. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7.1. s. 344-357

Kaypak, Ş. (2016). Cumhuriyet Dönemi Modernleşme Sürecinde Değişen Kadın Kimliği, *Uluslararası Medeniyet ve Kadın Kongresi*, Yayıma Haz. Arzu Güvenç Saygın, Murat Saygın, Cilt I, s. 33-66, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara

Kellner, D. (2001). Popüler Kültür ve Postmodern Kimliklerin İnşası, Çev. Gülcan Seçkin. *Doğu Batı Düşüncesi Dergisi*, 4(15): 187-219.

Kepekçi, E. (2012). (Hegemonik) Erkeklik Eleştirisi ve Feminizm Birlikteliği Mümkün mü?, *Kadın Araştırmaları Dergisi*. Sayı: 11, s. 59-86

Keskin, E. (2016). Kentleşme Sürecinde Ailenin Değişimi: Bursa'da Bir Alan Araştırması, *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, s.158-189.

Kırlioğlu, H. İ. K; Kırlioğlu, M; ve Başer, D. (2016). Hegemonik erkekliğin inşasında duvar yazıları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 19.1, 221-238.

Kongar, E. (1996). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, İstanbul: Remzi kitabevi.

Mızrak-Şahin, B; ve Özerdoğan, N. (2014). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili kalıp yargılara karşı tutumlar ve cinsiyetçilik, *Yıldırım Beyazıt Üniv. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi*, 2, 1-10.

Özçatal, E. Ö. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(1), 21-39.

Özdemir, İ. (2015). Toplumsal Cinsiyet ve Kültürlerarası İletişim, *Türkiye' de ve Dünyada Kadın Araştırmaları*, Çukurova Üniversitesi Basımevi: Adana, Türkiye.

Özkeçeci, Ş. B. (2004). Modernleşme Olgusunun Toplumsal Olarak İçselleştirilmesi (Kayseri Örneği), Süleyman Demirel Üniversitesi, (Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Isparta.

Poyraz, T; Şahin, B; ve Arıkan, G. (2005). Kalecik'e bağlı bağcılıkla uğraşan on köyde bireysel ve kurumsal açıdan modernleşme eğilimleri, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (1), (2005). 1-20. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/huefd/issue/41201/504787>

Sarup, M. (1997). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*, (Çev.Abdülbaki Güçlü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları

Savcı, İ. (1999). Toplumsal cinsiyet ve teknoloji, *A.Ü. SBF Dergisi*, Cilt:54, Sayı:1, s. 123–142.

Sayer, H. (2011). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı. (Uzmanlık Tezi), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara: Afşaroğlu Matbaası. 20 Kasım 2019 tarihinde <https://ailevecalisma.gov.tr/media/2533/handansayeri.pdf> adresinden erişilmiştir.

Swinbank, V. A. (2002). The Sexual Politics Of Cooking: A Feminist Analysis Of Culinary Hierarchy in Western Culture, *Journal of Historical Sociology*. 15 (4), 464-495.

Şafak, Ş.; Çopur, Z.; ve Özkan, M. A. (2006). Çocukların Evle İlgili Faaliyetlere Harcadıkları Zamanın İncelenmesi. 07 Ekim 2019 tarihinde, http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/sszcm_ao.pdf adresinden erişilmiştir.

Şaylan, G. (2003) *Postmodernizm*, Ankara: İmge Kitabevi, s. 1-388,

Şen, Z. (2017). Türk Çağdaşlaşma Hareketinde (Cumhuriyet Döneminde) Gerçekleştirilen Atılımlar, *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 45, 147-164.

Timur, S.; Ege, E.; ve Bakış, E. (2006). Engelli Kadınların Üreme Sağlığı Sorunları ve Etkileyen Faktörler, *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10,1, 51-58.

Tubaterim (2019). “*Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü*”, Toplum. 25 Kasım 2019 <http://www.tubaterim.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.

Türk, H. B. (2008). Eril Tahakkümü Yeniden Düşünmek: Erkeklik Çalışmaları İçin Bir İmkân Olarak Pierre Bourdieu, *Toplum ve Bilim*, (112), 1-30.

UN. (2008). “*The Role of Men and Boys in Achieving Gender Equality*”. 29 Kasım 2019 tarihinde, <https://www.un.org/womenwatch/daw/public/w2000/W2000%20Men%20and%20Boys%20E%20web.pdf> adresinden erişilmiştir.

UN. (2009). “*Important Concepts Underlying Gender Mainstreaming*”. 29 Kasım 2019 tarihinde, http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/factsheet_2.pdf adresinden erişilmiştir.

Urhan, B; ve Etiler, N. (2011). Sağlık sektöründe kadın emeğinin toplumsal cinsiyet açısından analizi, *Çalışma ve Toplum*, vol.0, no.29, 191 - 215.

Vatandaş, C. (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı, *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0 / 35 (Eylül): 29-56.

Yılmaz, A. (1996). *Modernden Postmoderne Siyasal Arayışlar*, 1-271, Ankara: Vadi.